

Sygn. akt II CSK 187/21

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

w sprawie z wniosku W. R. i M. R.
przy uczestnictwie E. [...] spółki akcyjnej z siedzibą w G.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 lipca 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 16 grudnia 2020 r., sygn. akt IV Ca [...]

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od wnioskodawców na rzecz uczestniczki postępowania kwotę 240 (dwieście czterdzieści 00/100) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

W złożonej skardze kasacyjnej skarżący wnioskodawcy W. R. i M. R. powołali się na istotne zagadnienia prawne i potrzebę wykładni przepisów prawa dotyczących dopuszczalności nabycia przed dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesylu, dopuszczalności orzeczenia nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesylu z pominięciem ustalenia dokładnej treści tej służebności i wykładni art. 129 § 4 k.p.c. Wskazali również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Przyczyna kasacyjna w postaci istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych kierunków interpretacyjnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.

11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, niepubl., z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, niepubl., z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl., z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.).

Powołanie się z kolei na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, niepubl. i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.).

Problem możliwości nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesylu przed wejściem w życie art. 305¹ i n. k.c. był wielokrotnie analizowany w judykaturze Sądu Najwyższego. Z orzeczeń tych wynika utrwalone stanowisko, że także przed wejściem w życie wskazanych przepisów dopuszczalne było nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej umożliwiającej posadowienie na nieruchomości urządzeń energetycznych wchodzących w skład sieci, a także ich eksploatację i konserwację (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, nr 10, s. 7, z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 64, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11, z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139, z dnia 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 68, i z dnia 30 listopada 2016 r., III CZP 77/16, OSNC 2017, nr 9, poz. 94).

W nowszej judykaturze wyjaśniono również, że linia orzecnicza zapoczątkowana uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, nie może być utożsamiana z „wykreowaniem” nowego prawa rzeczowego z pominięciem zasady *numerus clausus* tych praw lub z działalnością

o charakterze „prawotwórczym”, lecz stanowi ona wynik wykładni prawa odzwierciedlającej uzasadnione potrzeby społeczno-gospodarcze, ujawnione m.in. w związku z transformacją ustrojową. W ramach tej wykładni, mającej z istoty rekonstrukcyjny charakter, uwzględniono również aspekty konstytucyjne i prawnomiędzynarodowe (art. 64 Konstytucji RP i art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie, dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284), mając na uwadze, że jakkolwiek instytucja zasiedzenia stanowi istotną ingerencję w prawo własności, to jednak pełni ona doniosłą rolę społeczną i gospodarczą, eliminując - z korzyścią dla racjonalnego i społecznie użytecznego korzystania z rzeczy - długotrwałą rozbieżność między stanem faktycznym a stanem prawnym. Racje te należy uznać za w pełni aktualne także w odniesieniu do zasiedzenia służebności gruntowej zaspokajającej potrzeby przedsiębiorstw przesyłowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17, niepubl. i z dnia 12 września 2018 r., II CSK 876/16, niepubl. oraz powołane tam szeroko wcześniejsze orzecznictwo). Stanowisko to jest podtrzymywane również w najnowszej judykaturze (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2020 r., IV CSK 493/19, niepubl., z dnia 22 czerwca 2020 r., IV CSK 747/19, niepubl., z dnia 30 czerwca 2020 r., II CSK 628/19, niepubl. i z dnia 27 sierpnia 2020 r., IV CSK 165/20, niepubl.). Nie ma ono zatem, wbrew twierdzeniom wniosku, jedynie charakteru „dostrzegalnej tendencji”, lecz stanowi jednolitą i konsekwentnie prezentowaną linię orzecniczą.

Wywody wniosku skupiały się głównie na rozważaniach zawartych w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2018 r., P 7/17, OTK-A 2018, poz. 59, którym umorzono postępowanie dotyczące m.in. oceny konstytucyjności art. 292 k.c. w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c., jako podstawy nabycia przed dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Należało jednak zauważyć, że w uzasadnieniu tego postanowienia zwrócono uwagę na różnicę między kreowaniem nowego prawa rzeczowego, a funkcjonalną wykładnią przepisów dotyczących służebności gruntowej, natomiast sygnalizowany w nim brak

przepisów przejściowych do ustawy wprowadzającej art. 305¹ i n. k.c. nie stanowi argumentu przeciwko wykładni ugruntowanej w judykaturze Sądu Najwyższego. W skardze pominięto także, że Sąd Najwyższy wypowiadał się na temat rozważanego problemu w orzeczeniach, które zapadły już po wydaniu postanowienia z dnia 17 października 2018 r., P 7/17, podtrzymując uprzednie stanowisko (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2018 r., V CSK 502/17, niepubl. i z dnia 9 kwietnia 2019 r., V CSK 51/18, niepubl. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2021 r., I CSKP 84/21, niepubl.).

Co do rodzaju prawa podlegającego nabyciu przez zasiedzenie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się konsekwentnie, że w sytuacji, w której termin zasiedzenia upływa po dniu 2 sierpnia 2008 r. przedmiotem zasiedzenia jest służebność przesyłu (art. 305¹ i n. k.c.), jeśli zaś przed tą datą - dochodzi do zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (por. w nowszej judykaturze postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2020 r., V CSK 598/18, niepubl., z dnia 8 października 2020 r., II CSK 782/18, niepubl. i z dnia 12 września 2018 r., II CSK 876/16, niepubl. oraz powołane tam wcześniejsze orzecznictwo). W skardze nie wskazano żadnego rozstrzygnięcia, które podważałoby to stanowisko.

Drugie z zagadnień prawnych zmierzało do tego, aby Sąd Najwyższy określił minimalny zakres treści, jaką powinno zawierać orzeczenie uwzględniające wniosek o ustanowienie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu lub stwierdzające nabycie takiej służebności w drodze zasiedzenia. Ujęte w ten sposób zagadnienie odrywało się jednak od okoliczności sprawy, zważywszy, że zaskarżonym apelacją postanowieniem Sąd nie ustanowił służebności przesyłu, a stwierdzenie, że doszło do nabycia służebności przez zasiedzenie stanowiło jedynie element motywów orzeczenia oddalającego wniosek na skutek zarzutu podniesionego przez uczestniczkę.

W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że uwzględnienie tego rodzaju zarzutu nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem zasiedzenia w odrębnym postępowaniu, następuje wyłącznie w uzasadnieniu, nie zaś

w sentencji rozstrzygnięcia i nie ma skutków wykraczających poza sprawę, w której został zgłoszony zarzut zasiedzenia. Rozstrzygnięcie w tym zakresie nie partycypuje zatem w mocy wiążącej wydanego postanowienia i może być kwestionowane w innych postępowaniach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2018 r., II CSK 124/17, niepubl.).

Z tych też względów, w rozważanym przypadku, inaczej aniżeli przy stwierdzeniu zasiedzenia służebności w samodzielnym postępowaniu (art. 609 i n. k.p.c.), nie jest konieczne stanowcze i precyzyjne określenie sfery uprawnień uczestnika w stosunku do nieruchomości, na której posadowione są urządzenia przesyłowe (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2016 r., III CZP 101/15, OSNC 2017, nr 2, poz. 18 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 822/15, niepubl., z dnia 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16, niepubl., z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 317/16, niepubl. i z dnia 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18, niepubl.). O zakresie, w jakim dochodzi do zasiedzenia służebności, decydują granice faktycznego władztwa nad nieruchomością z uwzględnieniem właściwości posadowionego na niej urządzenia, a ocena sądu, że ustanowienie służebności przesyłu nie jest konieczne w rozumieniu art. 305² § 2 k.c. do korzystania z urządzeń posadowionych na nieruchomości, w związku z istnieniem po stronie przedsiębiorcy innego tytułu prawnego, nie jest uwarunkowana stwierdzeniem, że tytuł, którym dysponuje przedsiębiorca, ściśle pokrywa się z granicami służebności przesyłu, do której ustanowienia zmierza wnioskodawca (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2016 r., V CSK 531/15, niepubl. i z dnia 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17, niepubl., a także - odpowiednio - uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15, OSNC 2016, nr 12, poz. 144).

O istnieniu *in casu* przyczyny kasacyjnej nie przekonywało również trzecie z powołanych zagadnień. W świetle art. 129 § 2 k.p.c. ustawodawca zrównał co do zasady dla potrzeb postępowania cywilnego oryginały dokumentów z ich odpisami poświadczonymi za zgodność z oryginałem przez notariusza lub inne określone w tym przepisie osoby. Potrzeba zażądania w takim przypadku od strony posługującej się odpisem dokumentu jego oryginału została powierzona

ocenie sądu, która - jak stanowi art. 129 § 4 k.p.c. - powinna być uwarunkowana okolicznościami sprawy. Oznacza to, że decyzja sądu w rozważanym zakresie może uwzględniać nie tylko ewentualny wniosek strony postępowania, lecz także inne elementy, związane z okolicznościami konkretnej sprawy. Doprecyzowanie tej przesłanki, ze względu na jej kazuistyczny i sytuacyjny charakter, nie może stanowić materii zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., które z założenia powinno mieć charakter abstrakcyjny, wykraczający poza okoliczności sprawy, w której wydano zaskarżone orzeczenie. Sfera ta jest ponadto ściśle związana z problematyką oceny wiarygodności i mocy dowodów, ta zaś pozostaje poza kognicją Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 k.p.c.).

Skarżący nie wykazali również, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona. Wniosek koncentrował się w tym zakresie na zarzucie naruszenia art. 233 k.p.c., mającym polegać na błędnej ocenie zgromadzonych w sprawie dowodów w postaci kserokopii dokumentów. W świetle art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. zarzuty dotyczące błędnej oceny dowodów lub nieprawidłowości ustaleń faktycznych nie mogą natomiast wypełniać podstaw kasacyjnych, a tym bardziej nie mogą służyć wykazaniu jej oczywistej zasadności na tle art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Ponadto, skarga kasacyjna wykazywała w tej mierze widoczną sprzeczność argumentacyjną, zważywszy, że o jej oczywistej zasadności nie może być mowy, jeżeli jednocześnie płaszczyzna prawna sporu implikuje istotne zagadnienia prawne wymagające wypowiedzi Sądu Najwyższego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), względnie jeżeli przepisy stanowiące podłoże zaskarżonego orzeczenia budzą poważne wątpliwości interpretacyjne lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., III CSK 309/18, niepubl. i powołane tam dalsze orzecznictwo, a także wcześniejsze postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, niepubl., i z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, niepubl.).

Z tych względów, uznawszy, że skarżący nie wykazali twierdzonych przyczyn kasacyjnych, na podstawie art. 398⁹ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

oraz art. 520 § 3 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Ke
a.s.